

U Hrvatskoj ljudska prava još u "ilegali"

O ilegalnom, nezakonitom korištenju tuđe imovine na područjima posebne državne skrbi svi znaju, a posljedice benevolentnog ponašanja vlasti prema tom problemu su da neki ljudi, vaši građani, žive kao životinje

Piše: Davorka BLAŽEVIC

Generalno gledajući kakva je danas razina poštovanja ljudskih prava u Hrvatskoj osobito u odnosu na ranije godine? Je li bolja ili eventualno lošija, odnosno manje dobra negoli ste očekivali?

Svakako ne bih rekao da je situacija na tom planu lošija nego prije. Napredak je postignut u razini demokracije, individualnih sloboda i medija, no situacija postaje kompliciranija i složenija čim se dotaknemo problema povratka i područja zahvaćenih ratom. Obilaskom područja posebne državne skrbi uvjerio sam se da postoji priličan manjak poštovanja ljudskih prava i zakona. O ilegalnom, nezakonitom korištenju tuđe imovine na ovim područjima svi znaju, a posljedice benevolentnog ponašanja vlasti prema tom problemu su da neki ljudi, vaši građani, žive kao životinje.

Bez struje, vode...

I to je svakako zabrinjavajuća situacija, a po Hrvatsku i vrlo delikatna, no na žalost, čini se da nitko ne želi preuzeti odgovornost za donošenje konkretnih odluka kojima bi se dokinula ta nenormalna situacija koja traje već godinama, i očito je da ona ne zavisi o rezultatima izbora, i u tome je nevolja. Bio sam ovdje i prije dvije godine, sada sam ponovno, i moram reći da sam razočaran saznanjem da nema dovoljno interesa da se ti problemi rješavaju.

Kazali ste da ima situacija gdje ljudi žive kao životinje. Mislite, svakako, na srpske povratnike? Imate li konkretne primjere za to?

Ako mi želite praviti društvo u obilasku na koji se upravo spremam, vidjet ćete svojim očima i moj vam komentar neće trebati. Uvjerite se sami.

Ipak Vas molim da precizirate gdje ste takve slučajeve vidjeli i o čemu se radi?

Ovih sam dana bio u mjestima koja mogu biti vrlo znakoviti primjeri u tom smislu. Jedno od njih je selo Velika Popina kod Gracaca gdje sam bio svjedok u kakvim uvjetima ti ljudi žive već nekoliko godina, bez struje, telefona, hrane... mahom su to stari ljudi, a jedan od njih ima čak 92 godine i njegova kći dolazi svaki tjedan iz Zagreba i donosi mu hranu. Imate i slučaj s gospodom iz Subotice, zvanom Madarica, koja je u Knin došla 1996. g. i zauzela 56 parcela tuđe zemlje koje pripadaju 32-ma obiteljima izbjeglica ili povratnika srpske nacionalnosti. Za mene je to skandalozno i, među nama receno, da sam Hrvat, sramio bih se zbog toga. No, ta se situacija nastavlja jer nitko ne želi preuzeti odgovornost za rješavanje takvih slučajeva.

Spomenuli ste primjer Velike Popine kao ekstreman. Koliko ljudi tamo živi i zbog čega po Vašem saznanju nemaju struju?

U selu živi 70 osoba uglavnom srpske nacionalnosti. Selo je nekad imalo struju, a postoji i mreža, ali nisu priključeni u sustav HEP-a koji nije zainteresiran za takvu investiciju i tvrdi da za nju nema novca. Ako ima za druga sela, zašto ne bi imao i za ovo?

Samo savjetnici

Informirate li hrvatsku Vladu nakon svojih obilazaka o stanju koje zateknete na terenu i primjerima koji Vas, kako kažete, skandaliziraju?

Da, naravno. Sjećam se da smo Vladi svojedobno uputili i listu s 88 slučajeva višestrukog nelegalnog korištenja tuđeg vlasništva, prije svega kuća i stanova. Lista je provjerena, riješeno je možda 15 posto primjera i ocijenjeno je da neki navodno ne stoje. No, mi i to prihvacamo, jer ne mislimo da smo nepogrešivi. U svakom slučaju upozoravamo redovito Vladu na urgentne pa i skandalozne slučajeve, ali više od toga ne možemo učiniti jer mi smo ovdje samo da savjetujemo i asistiramo, a stvar je vlasti da konačno preuzme odgovornost za ono što se događa.

Nakon nedavnih lokalnih izbora u nekim općinama na području posebne državne skrbi srpske stranke značajno participiraju u vlasti, a negdje je i većinski obnašaju. Očekujete li da će oni u tim sredinama postići bolje rezultate u procesu povratka ljudi i imovine?

Da, očekujem nešto više od njih, ali je isto tako sigurno da će i te nove lokalne vlasti naći na prepreke. U svakom slučaju neće se moći reći da stambene komisije na tom području nemaju problema, ali ih makar neće moći ignorirati i bit će lakše identificirati tko su ljudi koji taj proces opstruiraju.

Bili ste u Hrvatskoj i prije dvije godine, a u međuvremenu se vlast promijenila. Mislite li da je i nova nomenklatura zadržala kontinuitet stare politike u pogledu povratka?

Ne bih baš tako rekao, ali držim da bi se u svakom slučaju moglo učiniti više. Državna vlast pokazuje neodlučnost u hvatanju u koštac s pitanjima koja u javnosti nisu baš popularna.

Problem aktualne hrvatske vlasti je u tome što ima puno "nepopularnih pitanja" za rješavanje, a koja su se koncentrirala upravo s njezinim dolaskom za kormilo države.

Slažem se i mogu razumjeti da su njezini prioriteti različiti od prioriteta međunarodne zajednice, ali onda ne trebate biti iznenađeni i mogućim posljedicama.

HDZ postao "mekši"

Mislite li na konkretne konzekvencije pred kojima bi se Hrvatska mogla skoro naci?

Ako ne bude konkretnih pozitivnih koraka na ovom planu, to će svakako komplicirati hrvatske pregovaračke pozicije s Europskom unijom. Ne mislim ni na kakve konkretne posljedice koje bi eventualno bile već u pripremi. Treba dodati da su sve članice EU-a i NATO-a istodobno i članice OEES-a, i kad OEES brani svoje stavove, brani i stajališta EU-a i NATO-a.

Imate li podatke o broju srpskih povratnika u Hrvatskoj? Koliko je evidentirano njihovih zahtjeva za povratom imovine i koliko ih je dosad riješeno?

Registrirano je nešto više od 80 tisuća povratnika, no to ne znači da su se svi oni doista i vratili. Mnogi se ne mogu vratiti u svoje kuće pa borave kod rođaka i prijatelja, a neki se vraćaju u SRJ ili Republiku Srpsku. Mi nismo toliko fokusirani na brojke, nego na stvaranje uvjeta za povratak. Svjesni smo da se svi ljudi neće vratiti jer su se već snašli, organizirali svoj život, dobili posao bilo u SRJ, RS ili trećim zemljama.

Ali, oni koji se žele vratiti, moraju biti tretirani kao građani Hrvatske u svim svojim pravima i ne smije ih se obeshrabrivati u povratku. Naravno, situacija u gradovima je bitno drukčija, i tu oni nemaju takvih problema.

Iako u smislu povratka imovine nije postignut osobit napredak, čini se da se ipak mora priznati kako se politička klima bitno izmijenila. Slažete li se s tim?

Da, slažem se, napetost je znatno manja, a dijalog se lakše uspostavlja čak i s ljudima iz HDZ-a. Ima manje nacionalizma i sve više realizma. Situacija se politički postupno mijenja i ljudi više gledaju u budućnost nego u prošlost.

Baka u kontejneru

Pitanje povrata imovine, napose stanova, povratnicima srpske nacionalnosti, očito se sporo rješava, dijelom i zbog problema zbrinjavanja doseljenih Hrvata iz BiH, ali i nedostatka novca.

Mi to razumijemo, ali u tome ima i zaista drastičnih primjera. Blizu Gline smo registrirali doista zanimljiv slučaj. Jedan srpski povratnik nije mogao ući u svoju kuću jer je ona u međuvremenu ponudena na korištenje doseljenom BiH Hrvat. No, radi se o tome da spomenuti doseljenik vrlo rijetko boravi u selu, a i kada dođe, obično odsjedne kod roditelja koji imaju na raspolaganju drugu kuću, također vlasništvo građanina srpske nacionalnosti, koju su dobili na korištenje.

Lani kad se negdje u studenom vratio iz SRJ vlasnik sporne kuće, vidio je da nema nikoga u njoj, a, uzgred, bila je izlijepljena posterima lidera HSP-a Ante Đapica, i odlučio je useliti. Međutim, odmah je prijavljen policiji i priveden. I znate kakav je epilog ove priče? Vlasnik kuće je sada na sudu zato što je htio ući u svoje vlasništvo.

No, to još nije kraj. Ta povratnička obitelj ima pet članova, a s njima je još i baka. Cijela peteročlana obitelj trenutno živi u staji, praktično pored stoke, a baka je, necete mi vjerovati, smještena u kontejner za skupljanje mlijeka veličine četiri kvadrata. I nitko od njih naravno nema ni struju. O tomu su informirane mnoge organizacije od HHO-a do Amnesty Internationala i prate taj slučaj.